

Voorwoord

Jarenlang liep ik er voorbij en heb ik het niet zien staan. Het was pas tegen het einde van 2020 dat ik mijn ogen liet vallen op enkele prachtige tinnen objecten van mijn opa, waaronder borden, wat lepels en een beker. Deze stonden toch op een zeer prominente plaats, in de hal van zijn huis. Het servies zag er erg oud uit en dit maakte me erg nieuwsgierig. Als geschiedenisstudent en liefhebber van antiek wilde ik precies weten hoe oud en nog belangrijker, welk verhaal zich achter deze objecten schuilhield. Ik kreeg toen van mijn opa een indrukwekkend verhaal te horen over een metaalhandelaar die hij meneer de Jong noemde.

Het verhaal hield me erg bezig, dus ging ik op onderzoek uit: wie was deze 'meneer de Jong'? Na een lange zoektocht wat zich vertaalde in meerdere gesprekken met mijn opa (die met zijn 95 jaar gelukkig nog een goed geheugen had), het doorspitten van adresboeken, persoonslijsten en handelsregisters, een bezoek aan de Joodse begraafplaats en vele, vele uren achter mijn laptop, gravend in de gedigitaliseerde archieven, heb ik het verhaal van deze meneer de Jong achterhaald. En hierbij wil ik het graag met u delen!

Ik heb onder het verhaal, in de bijlage, verschillende foto's toegevoegd. Waaronder wat foto's van het desbetreffende tin wat mijn opa van meneer de Jong heeft gekregen.

Ik ga binnenkort de herkomst van deze objecten uitzoeken. Als u mij hierin kan helpen of toevallig iemand kent die hier meer kennis over heeft, hoor ik graag van u. Wanneer u meer informatie heeft over meneer de Jong of vragen heeft over het onderstaande verhaal, hoor ik ook graag van u.

Alex Hoppenbrouwers, februari 2021

alex.hoppenbrouwers@gmail.com

Update november 2021

Wat geweldig dat dit verhaal zoveel aandacht heeft gekregen de afgelopen maanden. Een krantenartikel, een publicatie op het BHC en al die leuke reacties die ik op Facebook en via de mail heb mogen ontvangen, heel veel dank daarvoor! Uit deze reacties kwam er ook nieuwe informatie, hierdoor heb ik besloten het verhaal nog een keer te herschrijven en te delen. Uiteindelijk heb ik zelfs een foto mogen ontvangen van de familie wat dit verhaal toch krachtiger maakt. Mijn lieve opa is in mei dit jaar op 96-jarige leeftijd overleden, wat geweldig dat ik dit avontuur nog met hem heb mogen beleven.

Alex Hoppenbrouwers, november 2021

Het verhaal achter het tin en koper van mijn opa...

Het verhaal van meneer de Jong

Door Alex Hoppenbrouwers

Verschillende tinnen en koperen objecten, die in het huis van mijn opa stonden, zijn ooit in bezit geweest van een Joodse handelaar in zakken, vellen en metalen: dhr. Simon de Jong.

Simon de Jong werd op 12 februari 1890 geboren in Besoyen (nu onderdeel van Waalwijk) als zoon van metaal- en lompenhandelaar Izak de Jong (1860-1936) en Rebekka Frank (1855-1927).

Het Joodse gezin de Jong bestond uit 10 kinderen, voor die tijd zeer gewoon.

De Joodse gemeenschap in Waalwijk was gering, een echte synagoge in het dorp was er niet en daarom werden de diensten lange tijd bij de Joodse inwoners thuis gehouden. Gelukkig kwam daar in 1883 verandering in, de gemeente Waalwijk besloot een huis aan de Grotestraat op te kopen en in te wijden als synagoge.

Het gezin De Jong verhuisde in 1891 naar de Benedenkerkstraat in Waspik, een dorp ten westen van Waalwijk. Hoewel al zijn broers vader Izak hielpen in de handel, beklede Simon daar het slagersambt.

In 1922 besloot Simon op zichzelf te gaan wonen in Zaltbommel. Daar leerde hij zijn toekomstige vrouw kennen; Johanna van Straten, een dochter van een rijke koopman in scheepsbenodigdheden.

In 1923 trouwde het paar in Zaltbommel, de geboorteplaats van Johanna. Simon en Johanna de Jong besloten om niet in Zaltbommel te blijven maar om samen in Eindhoven te gaan wonen. Deze stad maakte dankzij de groei van het Philipsconcern in de jaren '20 een enorme economische groei door.

Dit trok tienduizenden mensen naar de stad en creëerde daarmee kansen voor beginnende ondernemers zoals Simon, die net zoals zijn vader en broers toch ook koopman wilde worden. Hij schreef zich in zijn trouwjaar in bij de Kamer van Koophandel onder de naam S. de Jong-van Straten, Handel in zakken, vellen en metalen.

Een tijd lang heeft het kersverse echtpaar op de Bergstraat 11 in Eindhoven gewoond en vervolgens, vanaf 1934, op de Hoefkestraat 56. Voor zijn handeltje kocht de Jong tevens een opslagplaats in Helmond aan de Kanaaldijk.

Meneer de Jong, zoals hij volgens de norm van de tijd aangesproken werd, kwam als koopman langs bij vele ambachtslieden, handelaren en fabrikanten in Eindhoven, Helmond en omstreken. Zo ook bij de torenuurwerkfabriek van Marinus van de Kerkhof in Aarle-Rixtel. Om de drie weken kwam meneer Jong daar langs om oud ijzer en ander metaal op te kopen.

Het bedrijf genaamd 'M. van de Kerkhof & Zonen' was gevestigd aan de Klokstraat 19-21 in het Brabantse dorpje Aarle-Rixtel. Mijn opa (Bert, geboren in 1925) was een van de zonen van Marinus en hielp, samen met zijn oudere broer Frans, zijn vader in het bedrijf. Mijn opa wilde eigenlijk leraar Duits worden, maar toen de Duitsers in 1940 ons land bezetten, wijzigde dit plan. Het was op zijn zachts gezegd niet gepast. Hij zou door de gemeenschap raar aangekeken worden. Dus ging hij samen met zijn oudere broer in de zaak werken, later zouden ze ook samen dit bedrijf overnemen.

De Duitse bezetting vanaf 1940 had een grote impact op de hele Nederlandse bevolking, maar in het bijzonder toch het meest op de Joodse burgers. Het leven van hen werd met de maand op alle fronten moeilijker gemaakt. De Joden mochten niet meer studeren, geen bezoeken meer brengen aan bioscopen, dierentuinen, zwembaden, stranden of cafés. Tevens moesten ze zichzelf en hun woonadres laten registreren.

Ondanks dit alles bleef meneer de Jong zijn werk, tijdens het begin van de oorlog, nog een tijd voortzetten. Hij bleef in de regio met zijn wagentje de jutte zakken en oud metaal bij de mensen opkopen. Men was blij met hem, hij betaalde een eerlijk prijs en hield zich altijd aan zijn afspraken, aldus mijn opa. Maar als gevolg van de nieuwe maatregelen tegen de Joodse bevolking in Nederland moest hij zijn werk gedwongen neerleggen.

In maart 1942 moest meneer de Jong – net zoals alle andere Nederlandse Joden – zijn vervoersmiddel inleveren. Tevens kreeg meneer de Jong op 12 oktober 1942 van het Departement van Handel en Nijverheid te horen dat hij zijn zaak af moest staan. Hij was niet de enige, in heel Nederland moesten Joodse ondernemers hun bedrijven afstaan aan zogenoemde ‘treuhänders’ (bewindvoerders). Deze treuhänders kregen de taak om het bedrijf onder hun hoede te nemen totdat de zaak verkocht werd.

Doorgaans werden de Joodse bedrijven op naam gezet van Nederlandse collaborateurs of Duitse ondernemers. Maar in het geval van de zaak van meneer de Jong werd ene Pieter Slooten uit Wormer aangesteld als tijdelijke nieuwe beheerder van de zaak. Toen ik meer onderzoek ging doen naar Pieter Slooten, viel mijn mond open van verbazing: Pieter Slooten is een begrip en wordt tot op de dag van vandaag nog geëerd in de Noord-Hollandse gemeente met een monument en een straatnaam. Wat blijkt: Slooten is als lid van de Binnenlandse Strijdkrachten, een verzetsgroep die o.a. wapens verspreidde, juist de geschiedenis ingegaan als verzetsheld. De verzetsgroep van Slooten werd tegen het einde van de oorlog door de Duitsers opgepakt en gefusilleerd.

Dit alles riep natuurlijk veel vragen op... Waarom duikt de naam van deze verzetsheld op in de akte als zogenaamde ‘treuhänder’ van de zaak van meneer de Jong?

Aangezien ik niet geloofde dat deze Pieter Slooten dezelfde man was die profiteerde van de trieste situatie van meneer de Jong, ging ik op zoek naar andere personen uit Wormer met deze naam. Uiteindelijk vond ik een ijzerhandelaar genaamd Gerrebrand Pieter Slooten. Waarschijnlijker is dat deze collega van meneer de Jong de treuhänder van het bedrijf is geweest.

Een paar weken na de overname wist Slooten het bedrijf te verkopen aan Johann Steenbeek uit Eindhoven, wonende aan de Bleekstraat 29 en een handelaar in oud glas, papier en lompen. ^{Bron 1} Meneer Steenbeek was dan wel een koopman, hij had geen enkele ervaring met oude metalen of jutte zakken en hij kende de adressen die meneer de Jong afging evenmin. Mijn opa herinnerde zich nog dat zijn vader het vervelend vond dat er tijdens de oorlog steeds nieuwe onbekende handelaren aan de deur stonden om zaken te doen. Vele ambachtslieden en fabrikanten in Eindhoven en omstreken miste de oude vertrouwde en ervaren handelaar: meneer de Jong.

Vermoedelijk heeft meneer de Jong de brief van het Departement, met het bevel zijn bedrijf af te staan, nooit gelezen. Hij verliet samen met zijn vrouw in het voorjaar van 1942 hun huis aan de Hoefkestraat en moesten daarbij bijna al hun bezittingen achterlaten. Ze doken onder bij een echtpaar in Aarle-Rixtel, niet bij de ouders van mijn opa maar bij een meneer en mevrouw Reemers. De Jong kende Reemers goed aangezien hij ook bij Louis Reemers (een koperslager en loodgieter) dikwijls oud metaal kwam opkopen. Deze loodgieter woonde in de Klokstraat in Aarle-Rixtel, om precies te zijn, twee deuren naast het bedrijf M. van de Kerkhof & Zonen en het woonhuis van mijn opa (vandaag de dag de Bosscheweg 31).

Al snel werd het huis van het Joodse echtpaar de Jong aan de Hoefkestraat ingepikt. Dit was een veelvoorkomend triest tafereel in de oorlogstijd. Deze huizen werden vaak voor een zacht prijsje verkocht en het gehele bezit van Joodse families werd verkocht door Duitse ondernemers of Nederlandse collaborateurs. In het geval van de Hoefkestraat 56 was het de fanatieke aanhanger van de nazi's, NSB'er Nicolaas Gokke uit Rotterdam, die het pand op zijn naam kreeg. ^{Bron 12}

Maanden in isolement op het zolderkamertje van meneer en mevrouw Reemers gingen voorbij. Onder de huidige omstandigheden kunnen we ons wellicht iets voorstellen hoe het is om opgesloten te zitten. Maar zelfs in vergelijking met onze situatie, is er sprake van een wereld van verschil. Totaal afhankelijk van een paar mensen, die van een geheim wisten waarbij levens op het spel stonden, raakte je vervreemd van de wereld om je heen. Altijd moeten leven in angst. Angst om ontdekt te worden en een onzeker lot tegemoet te komen. Zo zag het leven van circa 28.000 Joodse onderduikers er gedurende de oorlog uit. Het was dus van levensbelang dat niemand wist van je schuilplaats.

Zeer bijzonder is het feit dat in bijna drie jaar tijd mijn opa en zijn gezin dan ook niet hebben gemerkt dat hun voormalig metaalhandelaar bij hun buurman zat ondergedoken!

Voor hen ging het leven tijdens de oorlog gewoon door, net zoals bij vele Nederlanders. Natuurlijk, ook de familie van mijn opa maakte een vervelende tijd door. Zo moest Frans van de Kerkhof, de oudere broer van mijn opa, een tijd met gevaar voor eigen leven verplicht werken in een Duitse fabriek in Wuppertal. Het is niet dat het werk daar levensgevaarlijk was, maar dergelijke fabrieken waren vaak het doelwit van geallieerde bombardementen. Gedurende de oorlog zijn er zeker 381.000 Nederlandse mannen verplicht naar Duitsland vertrokken om daar dwangarbeid te verrichten. ^{Bron 10}

Toch stelt dit alles niets voor in vergelijking met de verschrikkelijke tijd die de Joodse bevolking doormaakte. Meneer en mevrouw de Jong waren nog de gelukkige die konden onderduiken, waardoor zij konden ontkomen aan de verschrikkingen van de genocide.

Waar sommige familieleden zich onwetend hebben gemeld, probeerde anderen te ontkomen aan de greep van de nazi's. Zo waren het de vier ongetrouwde broers en zussen van meneer de Jong uit Waspik – Rosetta, Abraham, Eva en Andries de Jong – die in augustus 1942 besloten te vluchten, dit net voordat zij een oproep zouden krijgen om zich te melden bij het station van 's-Hertogenbosch. Ze waren waarschijnlijk op de hoogte gebracht wat de gevolgen waren van deze oproep en zijn een dag van tevoren overhaast vertrokken uit Waspik. De broers en zussen hebben vermoedelijk een grote som geld betaald voor een veilige vluchtweg naar Brussel. Vanuit daar wilde ze naar Engeland of Zwitserland vluchten. Maar ze bereikte hun bestemming nooit, ze werden opgepakt in Brussel, aangegeven door mensensmokkelaars. Met een transport van 996 andere mensen (waaronder 130 kinderen) arriveerde ze op 26 oktober 1942 in het vernietigingskamp Auschwitz. ^{Bron 3}

In dat kamp zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog anderhalf miljoen mensen omgebracht. Ook Rosetta, Abraham, Eva en Andries werden direct bij aankomst vergast. Vele andere broers en zussen van meneer en mevrouw de Jong hebben de oorlog ook niet overleefd.

Broers en zussen van Simon de Jong:		
Leentje de Jong (gest. 55 jaar)	*6 mei 1887 te Besoyen	† 20 mrt. 1943 te Sobibor
Rosetta de Jong (gest. 54 jaar)	*6 aug. 1888 te Besoyen	† 27 okt. 1942 te Auschwitz
Abraham de Jong (gest. 51 jaar)	*30 juli 1891 te Besoyen	† 27 okt. 1942 te Auschwitz
Eva de Jong (gest. 48 jaar)	*24 feb. 1894 te Waspik	† 27 okt. 1942 te Auschwitz
Andries de Jong (gest. 42 jaar)	*15 nov. 1899 te Waspik	† 27 okt. 1942 te Auschwitz
Marie Anna Frank-de Jong (gest. 40 jaar) en haar echtgenoot en kinderen: ¹	*16 sep. 1902 te Waspik	† 11 juni 1943 te Sobibor
Salomon David Frank (gest. 40 jaar):	*8 okt. 1902 te Ochten	† 9 juli 1943 te Sobibor
Betty Ida (gest. 11 jaar)	*29 mei 1932 te Echteld	† 11 juni 1943 te Sobibor
Daantje (gest. 7 jaar)	*23 mrt. 1936 te Echteld	† 11 juni 1943 te Sobibor
Broers en zussen van Johanna de Jong- van Straten:		
Esther van Straten (gest. 58 jaar)	*4 jun. 1884 te Zaltbommel	† 7 dec. 1942 te Auschwitz
Sara de Wolff-van Straten (gest. 57 jaar) en haar echtgenoot:	*2 mei 1886 te Zaltbommel	† 19 nov. 1943 te Auschwitz
Jacob de Wolff (gest. 70 jaar)	*2 sep. 1873 te Zutphen	† 19 nov. 1943 te Auschwitz
Mozes van Straten (gest. 54 jaar) en zijn echtgenote en kinderen:	*29 jan. 1889 te Zaltbommel	† 28 mei 1943 te Sobibor
Amalia van Straten-Kahn (gest. 48 jaar)	*15 dec. 1894 te Bödefeld	† 28 mei 1943 te Sobibor
Jacob Adolf van Straten (gest. 16 jaar)	*9 mrt. 1927 te Zaltbommel	† 28 mei 1943 te Sobibor
Michel van Straten (gest. 15 jaar)	*8 feb. 1928 te Zaltbommel	† 28 mei 1943 te Sobibor
Mathilda de Vries-van Straten (gest. 48 jaar) en haar echtgenoot en kind:	*22 jan. 1894 te Zaltbommel	† 27 nov. 1942 te Auschwitz
Emanuel Jacob de Vries (gest. 60 jaar)	*19 nov. 1882 te Veenendaal	† 27 nov. 1942 te Auschwitz
Francina Henrica de Vries (gest. 16 jaar)	*19 nov. 1926 te Zaltbommel	† 27 nov. 1942 te Auschwitz

¹ Zie de bijlage (figuur 9) voor een foto van het gezin Frank.

In september 1944 was deze verschrikkelijke tijd voor een deel van de Nederlanders voorbij, het zuiden van Nederland werd bevrijd. Meneer en mevrouw de Jong hadden als 'onderduikers' de oorlog overleefd. Ongeveer 16.000 van de 36.000 Nederlandse Joden die de oorlog hebben overleefd, waren ondergedoken. Helaas is het verhaal van het onderduikende echtpaar de Jong niet representatief voor de Joodse Nederlanders tijdens 1940 en '45, het verhaal van hun broers en zussen wel... Circa 74% van de Nederlandse Joodse gemeenschap is omgekomen, dat zijn meer dan 100.000 mensenlevens. ^{Bron 4}

De overlevenden moesten hun leven weer snel oppakken. Ze keerde terug naar hun huis, maar troffen daar vaak vreemde mensen aan, zij beweerde de nieuwe rechtmatige eigenaar te zijn. Vaak waren alle bezittingen verdwenen. Slechts enkele Joden hadden te maken met 'goede bewaarders' en konden makkelijk hun oude leventje oppakken. De Hoefkestraat 56 was tijdens de oorlog in bezit geweest van de NSB'er Nicolaas Gokke. Echter heeft hij niet veel gebruik gemaakt van het pand. Nicolaas had zich namelijk samen met bijna 1.800 andere Nederlanders vrijwillig aangesloten bij het SS-Vrijwilligers Legioen Nederland. Deze eenheid vocht tussen 1941 en 1943 in het Oosten tegen het Russische leger. Ondanks dat het Duitse leger daar werd verslagen, keerde Nicolaas in 1943 levend terug naar Eindhoven met een onderscheiding van het IJzeren Kruis voor zijn 'dapperheid in de strijd'. Toen hij vernam dat het geallieerde leger in juni 1944 een opmars richting Zuid-Nederland maakte, vluchtte hij samen met vele andere NSB'ers naar het noorden van Nederland, in het geval van Nicolaas: Winterswijk. Hij overleed daar tegen het einde van de oorlog (in maart '45) ten gevolge van een bombardement of zoals het Evacuatiebureau van de NSB vermeldde: "ten gevolge van een laaghartige geallieerden terreuraanval". Mocht Nicolaas het pand nog verkocht hebben, wat onwaarschijnlijk is, zou de nieuwe eigenaar een brief hebben gekregen van het Militair Commissariaat voor het Rechtsherstel (MCRH). Vanaf de bevrijding werden via het Besluit Herstel Rechtsverkeer (onder gezag van het MCRH) de toe-eigeningen van Joods bezit tijdens de oorlog ongedaan gemaakt. Ik vermoed dat meneer en mevrouw de Jong veel geluk hebben gehad dat het pand tijdelijk geen bewoner had en zo gemakkelijk hun huis weer in konden. Veel Joodse burgers moesten langer wachten voordat ze hun voormalige pand weer konden bewonen.

Kort na de bevrijding belde meneer de Jong aan bij het huis van het gezin van mijn opa. "Ik dacht, laat ik even goedendag zeggen tegen de buurman.", zou hij volgens mijn opa gezegd hebben. Waarop de vader van mijn opa, waarschijnlijk met stomheid geslagen, reageerde: "Buurman? Jij woonde toch in Eindhoven?".

Meneer de Jong legde mijn overgrootvader uit waar hij de afgelopen jaren verbleef; op het zoldertje bij zijn buurman. Dag in, dag uit, zat hij met zijn vrouw in dat maffe zoldertje. Alleen 's avonds mocht het echtpaar, bij hoge uitzondering, even naar buiten om een luchtje te scheppen.

Mevrouw Reemers kreeg op den duur in de gaten dat het Joodse echtpaar geld had, zeker uit de tak van mevrouw de Jong (als rijke koopmansdochter). Dit betekende dat Reemers de trieste situatie uitbuitte door de huur te verhogen en extra veel geld te vragen voor het eten. "Als de oorlog langer had geduurd zou het met ons gedaan zijn", aldus meneer de Jong, terugblikkend op een periode van dubbele ellende. Hij had tegen het einde van de oorlog nauwelijks geld over...

Maar dat was nog niet het enige waar hij zich tijdens de onderduikperiode zorgen overmaakte. Hun helper, meneer Reemers, hield wel van wat drankjes in het café, zo wist men. De Jong vreesde dat Reemers loslippig zou worden en zijn mond voorbij zou praten in het dorpscafé. Dus werd een plan B gecreëerd: mocht Reemers het geheim verklappen, dan zouden meneer en mevrouw de Jong naar de boerderij van meneer Verstappen verhuizen. Gelukkig is dit plan nooit in werking gegaan.

Zoals al vermeld is konden meneer en mevrouw de Jong uiteindelijk terugkeren naar hun oude adres in Eindhoven. De eerste maanden na de oorlog heeft het echtpaar tevergeefs gewacht op de terugkeer van hun familieleden.

Mevrouw de Jong-van Straten verloor haar hele familie. En van de 8 broers en zussen van meneer de Jong waren slechts twee broers nog in leven. De een, Jacob 'Jaap' de Jong, overleefde met zijn vrouw en twee kinderen de oorlog door te vluchten naar Brussel, deze actie zouden zijn broers en zussen later ook nemen. Ook de familie van Jacob is waarschijnlijk verraden en werd in augustus 1944 naar een doorgangskamp in Mechelen gestuurd. Echter was een paar dagen voor hun komst het laatste transport naar Auschwitz gestuurd. Het gezin behoorde tot de slechts 520 gevangenen die in september 1944 bevrijd werden.

Ook broer Nathan behoorde tot de kleine minderheid die de oorlog overleefde. Hij was plots van de een op de andere dag verdwenen, zonder dat zijn familie dat wist. Ook zijn broer Jacob, met wie hij een ijzerhandel in Waalwijk had, wist van niets.

Na de oorlog zouden Jacob en Nathan de handelszaak in Waalwijk weer nieuw leven in blazen. In een advertentie in De Echo van het Zuiden uit februari '45 plaatste de broers de ironische oproep "Wij zijn weer boven water" (zie in de bijlage figuur 6).

Uiteindelijk besloot broer Nathan in 1967 te verhuizen naar de nieuwe Joodse staat Israël, die in 1948 was gesticht. Hij was niet de enige, tienduizenden Europese, maar ook Noord-Afrikaanse Joden emigreerden na de oorlog naar het beloofde land. Zij streefden naar het einde van een lange periode van onderdrukking en antisemitisme. Echter werd er weinig over de oorlogsperiode gepraat, het was te gevoelig voor veel mensen.

Volgens mijn opa heeft ook Simon de Jong zijn ijzerhandeltje na de oorlog nog doorgezet. En inderdaad, zoals in de archieven is terug te vinden heeft de Jong zich op 5 december 1944 weer ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en ook in het handelsregister van 1953 staat de groothandel S. de Jong-van Straten weer vernoemd. ^{Bron 5}

Mevrouw de Jong-van Straten stierf in de zomer van 1955 met een leeftijd van 67 jaar.

Mijn opa is nog naar de begrafenis in Eindhoven gegaan. Na de begrafenis heeft mijn opa steeds minder contact gehad met meneer de Jong. Meneer de Jong bleef wel actief in de Joodse gemeenschap in Eindhoven en trouwde in 1956 opnieuw, met Selma Koppens.

Vermoedelijk kende Simon de Jong Selma al erg lang. Het gezin Koppens woonde namelijk in Zaltbommel, waarschijnlijk is Selma dus aanwezig geweest bij het huwelijk van meneer en mevrouw de Jong aldaar in 1923. Daarnaast kwam ik op een andere ontdekking wat erop wijst dat de wegen van de twee zich al hadden gekruist:

Tijdens de oorlog trok een zus van Selma, Jennie Koppens, samen met haar man en zoon van 10 jaar, enkele maanden in bij meneer de Jong aan de Hoefkestraat. Jennie's gezin woonde daarvoor aan de Akkerstraat in Eindhoven, maar ze moesten van de Duitse autoriteiten hun huis in 1941 afstaan. Toen meneer en mevrouw de Jong zelf ook besloten onder te duiken, probeerde het gezin van Jennie Koppens naar Zwitserland te vluchten. Helaas mislukte dit plan, het gezin werd opgepakt, gedeporteerd naar Auschwitz en aldaar vermoord.

Aan de Akkerstraat 15, de voormalige woning van het gezin, liggen vandaag de dag struikelstenen ter herinnering.

Selma Koppens voorkwam deportatie naar het oosten door onder te duiken bij mevrouw Damsteeg in Den Bosch. Haar helper kreeg daar, na de oorlog, dan ook een Yad-Vashem-onderscheiding voor. Deze hebben meneer en mevrouw Reemers nooit gekregen. Ondanks het verschil in behandeling, moeten we ons bewust zijn dat ook zij hun leven op het spel hebben gezet door onderduikers in huis te nemen.

Selma en Simon leerde elkaar beter kennen in de periode dat Selma de huishouding ging doen bij meneer de Jong nadat zijn vrouw overleed. De twee werden verliefd en de rest is geschiedenis.

Van de laatste levensjaren van Simon de Jong is helaas nauwelijks iets bekend. Uit de archieven blijkt dat hij in maart 1968 zijn groothandel uitschreef bij de Kamer van Koophandel, hij was toen 78 jaar. Twee jaar daarvoor verhuisde meneer de Jong voor de laatste keer. Hij verruilde de Hoefkestraat 56 voor een appartement in de – toen gloednieuwe - flat aan de Montgommerylaan in Eindhoven. Volgens neef Robert, de zoon van Jacob 'Jaap' de Jong, was zijn oom een praktisch ingestelde maar tevens rustige en vriendelijke man, altijd net gekleed en goedgemanierd. 'Meneer de Jong' stierf op 1 oktober in 1976 te Eindhoven met een leeftijd van 86 jaar. Hij had een graf gereserveerd naast zijn eerste vrouw Johanna op de Joodse begraafplaats in Eindhoven.

Nawoord

Dankzij de langdurige speurtocht en de hulp van onderstaande instanties en mensen, heb ik het verhaal van Simon de Jong achterhaald. Toch is er nog meer informatie te winnen. Ik ben ik van plan om nog een bezoek te brengen (wanneer dat weer mogelijk is) aan het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven en het Nationaal Archief in Den Haag, hier liggen nog archiefstukken met wellicht nieuwe informatie. Tot slot hoop ik natuurlijk ook met deze publicatie nog extra informatie te winnen van de lezers.

Ik hoop dat ik met dit indrukwekkende verhaal een geschiedenis in leven heb weten te houden. Weliswaar een zeer treurige geschiedenis, maar wel een deel van de Nederlandse geschiedenis die we niet mogen en zullen vergeten.

Laten de trieste gevolgen van het verspreiden van leugens over mensen en het versterken van tegenstellingen dan ook een les zijn voor de dag van vandaag.

Simon de Jong

(1890-1976)

Geraadpleegde bronnen:

1. Akte uit het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Eindhoven. Dossiernummer: 7436.
2. Akte uit het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Eindhoven. Dossiernummer: 12533.
3. Baaten, L. (2005). *Geschiedenis van de Joodse familie de Jong en Paul Hitchman*. Waspik: Heemkundekring Op 't Goede Spoor. p. 22
4. De Jong, L. (1988). *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog deel 12*, pp. 54-55.
5. Handels- en bedrijfsregister Eindhoven 1953. Amsterdam: Polonex.
6. Hoppenbrouwers, A. (2021) Interview met E.L. van de Kerkhof.
7. Huwelijksakte uit de Burgerlijke Stand van Bommelerwaardse gemeenten, 1811-1916 (geboorten), 1811-1941 (huwelijken) en overlijdens (1811-1966). p. 12.
8. Kroon, P. (2010). *Joodse gemeenschap Eindhoven*.
9. Persoonslijst overlevende, Joodsch Informatiebureau. Washington: National Institute for Holocaust Documentation.
10. Sijes, B. A. (1990). *De Arbeidsinzet. De gedwongen arbeid van Nederlanders in Duitsland, 1940-1945*. 's-Gravenhage: SDU Uitgeverij. pp. 624-625.
11. Stolpersteine Projekt der Sächsischen Bibliotheksgesellschaft. [<https://stolpersteine-guide.de/>]
12. Van der Hoeven, K. (zd) *Eindhoven anno 1934*. [<http://www.ihesm.com/eindhoven1934/>]
13. Oudwinterswijk.nl

Dankwoord

Met dank aan het Brabants Historisch Informatie Centrum, Joods Monument, Joods Cultureel Kwartier, De Arolsen Archives en de familiesite van dhr. M. van Dam.

Veel dank aan dhr. P. Kroon, die mij in contact bracht met dhr. R. Loewenstein, degene die mij toegang gaf tot de Joodse begraafplaats. Ook ben ik veel dank verschuldigd aan de familieleden van meneerde Jong; mevr. K. Hamme en haar moeder (een nicht van de Jong-Koppens); mevr. M. de Jong en haar zoon (familie van meneer de Jong uit Israël) en dhr. D. de Jong en zijn vader Robert (zoon van Jacob 'Jaap' de Jong), zij hebben me letterlijk en figuurlijk een beter beeld gegeven van hun oom. Tot slot gaat dank uit naar mijn lieve opa die mij dit indrukwekkende verhaal op 95-jarige leeftijd nog kon navertellen.

Bijlagen:

Figuur 1: Het tinnen servies, ooit in bezit geweest van meneer de Jong. Hij heeft het in de jaren '50 aan mijn overgrootvader gegeven.

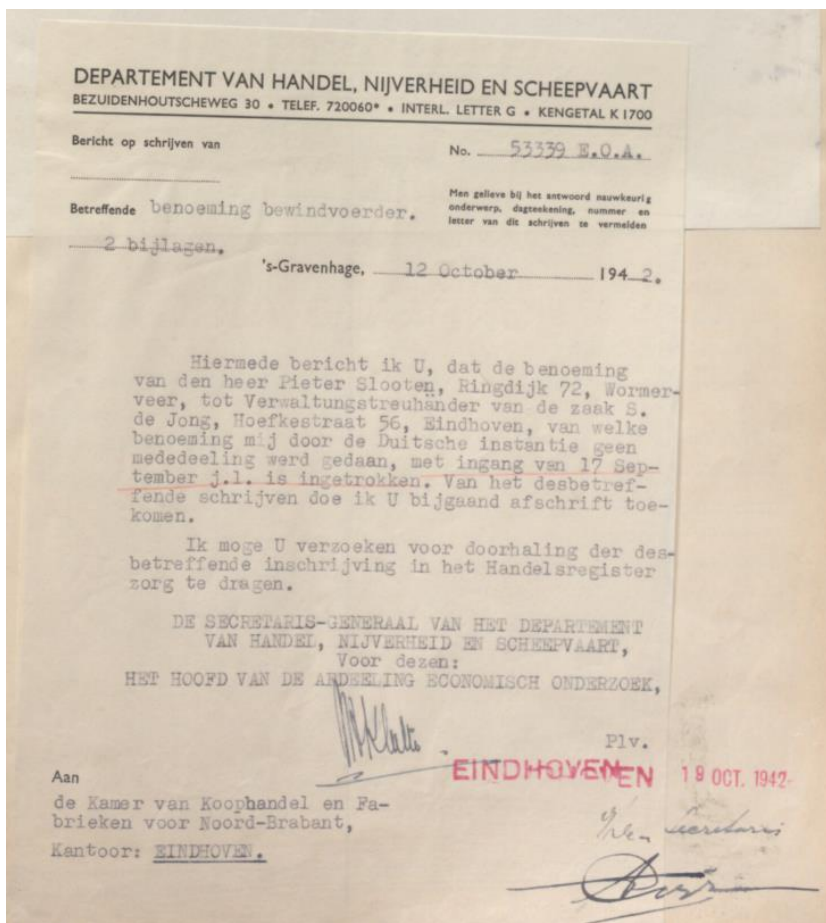
Figuur 2: Advertentie van S. De Jong van Straten in het Eindhovensch Dagblad, 06-09-1930.

H. H. Handelaren!
Beste adres voor...
JUTE ZAKKEN
speciaal voor kolen-, aardappelen- en
graanhandelaren is bij
S. de Jong van Straten
Bergstraat 11 Eindhoven Telefoon 3639
Zeer concurrerende prijzen. Groote voorraad in alle
soorten en maten. Ievens groote en kleine partijen te
koop gevraagd. 2756

Figuur 3: Het centrum van Eindhoven rond 1930. De leefwereld van meneer de Jong. RHCe

Figuur 4: In deze brief krijgt meneer de Jong de mededeling dat hij zijn bedrijf moest afstaan aan Verwaltungstreuhänder Pieter Slooten. Op dat moment zat meneer al samen met zijn echtgenoot ondergedoken in Aarle-Rixtel.

Figuur 5: Het woonhuis en de torenuurwerkfabriek 'M. van de Kerkhof & Zonen' in Aarle-Rixtel. Meneer en mevrouw de Jong zaten ondergedoken bij de burens. Foto omstreeks 1953.

Figuur 6: De ironische advertentie van 'de gebroeders De Jong' in de *Echo van het Zuiden*, 23 februari 1945.

Wij zijn weer boven water !!
Vanaf heden is onze zaak weder geopend en zijn wij als altijd
koopers tegen de **hoogste prijzen** van alle soorten
**Huiden en vellen, oude metalen
en lederafvallen.**
Hopende hetzelfde vertrouwen te mogen genieten als voorheen.
Gebr. de Jong, Besoijensche str. 46 Waalwijk

Figuur 7: Het graf van Simon de Jong op de Joodse begraafplaats in Eindhoven.

Figuur 8: De broers en zussen van meneer de Jong: Abraham, Andries, Eva, Rosetta en Marie-Anna de Jong. Vier van deze ongetrouwde broers en zussen woonde hier samen aan de Benedenkerkstraat 91 in Waspik. Foto omstreeks 1940.

Figuur 9: Salomon Frank met zijn kinderen Betty Ida “letje” en Daantje, twee nichtjes van meneer de Jong. Beide kinderen zijn samen met hun moeder (Marie Anna Frank-de Jong) omgekomen in het concentratiekamp Sobibor (Polen). Salomon heeft nog een maand in het concentratiekamp gewerkt, voordat ook hij ook eindigde in de gaskamer van het kamp.

Het programma Andere Tijden heeft in 2008 een documentaire over deze familie gemaakt: *‘De andere familie Frank’*.

Onderstaande foto is gemaakt omstreeks 1940. Collectie Joods Historisch Museum.

